

ALLAH'IN KOYDUĞU SINIRLARIN AŞILMASI VE ORUÇ ÖRNEĞİ

Kur'an'ın büyük bir kısmının önceki kitapları misliyle, bir kısmının da daha hayırlısı ile nesh etmesi, onun, Allah'ın son kitabı olmasının olmazsa olmaz şartıdır.

Bu makalede Kur'an kavramlarından tasdik, nesh ve tahrif konularında sınırların nasıl aşıldığı üstünde durulacak örnek olarak da Ramazan orucu ilgili aşırılıklar anlatılacaktır. Konu, şu iki âyette özetlenen, Kur'an'ı Kur'an ile anlama yöntemiyle işlenecektir:

الر كِتَابٌ أَحْكَمَتْ آيَاتُهُ ثُمَّ فُصِّلَتْ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ خَبِيرٍ. أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ

“ELİF LÂM RÂ! Bu, doğru hükümler veren ve her şeyin iç yüzünü bilen Allah tarafından âyetleri hem muhkem kılınmış hem¹ de ayrıntılı olarak açıklanmış bir Kitaptır. Bu, Allah'tan başkasına kul olmamanız içindir. (De ki:) Ben de sizi onunla (o Kitap ile) uyarın ve size müjde veren bir kişiyim.” (Hûd 11/1-2)

Sınır, Arapçada had = الحد kelimesi ile ifade edilir. Had, iki şey arasında yer alan ve birinin diğerine karışmasına engel olan şeydir². Allah; orucun içeriğini, zamanını, kimlerin kazaya bırakabileceğini ve oruç tutulan günlerin gecelerinde bu ümmet için helal kıldığı şeyleri, arka arkaya dört ayette açıklamış ve en son şunları söylemiştir:

1 Âyetteki sümme = تاء açıklayıcı nitelikteki ikinci cümleyi birinciye bağlayan hem ... hem anlamı verilmiştir. Çünkü kelimenin kök anlamı, nazikçe bir araya gelmektir. (Mekâyis'ul-Luğa)

2 Müfredâtü elfazil-Kur'an, er-Ragıp el-İsfahani, thk: Safvan Adnan Davudi, Dimaşk-Beyrut, 1992, حد, mad

بَلِّغْ حُدُودَ اللَّهِ فَلَا تَقْرُبُوهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

“Bunlar Allah'ın koyduğu sınırlardır, bunlara yaklaşmayın. Allah âyetlerini insanlara böyle açıklar ki kendilerini yanlışlardan korusunlar.” (Bakara 2/187)

Allah, koyduğu sınırlara yaklaşmayı yasaklamış ama Müslümanlar hemen her konuda, aşmadık sınır bırakmamışlardır. Bu yazıda bunlardan birkaçı üzerinde durulacaktır.

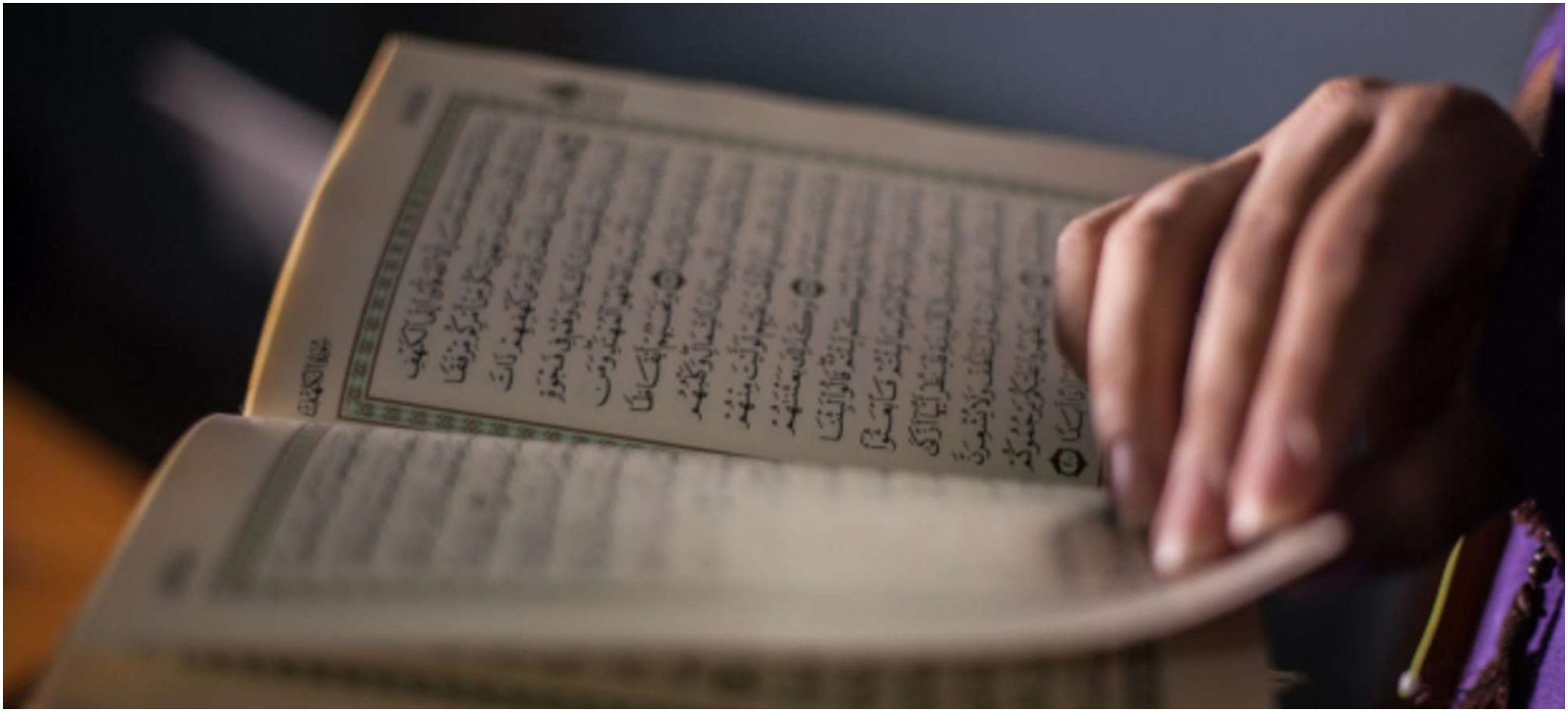
A. Tasdik, Nesh ve Tahrif Konularında Sınırların Aşılması

Tasdik, nesh ve tahrif terimleri, Kur'an'ı anlama, anlatma ve önceki ümmetlerle iyi ilişkiler kurma açısından çok önemlidir. Ancak bu konularda sınırların aşılmış olması, Kur'an'ın doğru anlaşılmasını engellediği gibi diğer ümmetlerle ilişkileri de bozmuştur.

1. Tasdik

Tasdik, sıdk/الصِّدْق kökünden, birinin sözünü onaylama anlamındadır³. Allah, nebîlerinden her birine kitap ve hikmet vermiş ve onlardan söz almıştır:

3 İbn Manzur, Cemalüddin Muhammed b. Mükerrrem (630-711), Lisânul-Arab, Beyrut. صدق md.

وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْنَاكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَضْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَلِكُمْ إِضْرِي قَالُوا أَقْرَضْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ

“Allah nebîlerinin her birinden kesin söz aldığında şöyle demiştir: ‘Size Kitap ve Hikmet veririm de daha sonra elinizde olanı tasdik eden bir elçi /bir kitap⁴ gelirse kesinlikle ona inanacaksınız ve destek olacaksınız. Bunu kabul ettiniz mi? Bu ağır yükü (İsr⁵) yüklediniz mi?’⁶ Onlar: ‘Kabul ettik!’ demişlerdir. Allah: ‘Siz buna şahit olun, sizinle beraber ben de şahidim.’ demiştir.” (Âl-i İmrân 3/81)

Hikmet, bir âyetin diğer âyetlerle nasıl açıklandığı gösteren ve bütün ayrıntıları Allah’ın kitaplarında yer alan yöntem ilmidir. Bunu bildiren âyet şudur:

وَلَقَدْ جِئْتَهُمْ بِكِتَابٍ فَصَّلْنَاهُ عَلَىٰ عِلْمٍ هُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

“Onlara, bir ilme göre, ayrıntılı olarak açıkladığımız

4 Resul (رسول), birine gönderilen söz anlamına geldiği gibi o sözü iletmek için gönderilen elçi anlamına da gelir (Müfredât). Allah’ın elçisinin getirdiği sözler, Allah’ın kitabından olur. Resul burada, Allah’ın kitabı anlamındadır.

5 İsr, gelecek nebîye inanma görevidir. Nebîmizle birlikte İsr yükü kalkmıştır. Bir âyet şöyledir: “Yanlarındaki Tevrat’ta ve İncil’de yazılı buldukları bu elçiye, bu ümmi nebîye uyanlar... O, onlara iyiliği emreder, kötülüğü yasaklar. Temiz ve lezzetli şeyleri helal, pis şeyleri haram kılar. İsr’larını ve üzerlerindeki bağları kaldırıp atar. Ona inanan, onu destekleyen, ona yardım eden ve onunla birlikte indirilen nûra uyanlar umduklarına kavuşurlar.” (A'râf 7/157)

6 Tevrat'taki ifade şöyledir: “Onlara kardeşleri (İsmailoğulları) arasından senin gibi bir peygamber çıkaracağım. Sözlerimi onun ağızından işiteceksiniz. Kendisine buyurduklarımın tümünü onlara bildirecek. Adımla konuşan bu peygamberin ilettiği sözleri dinlemeyeni ben cezalandıracağım.” Tesniye 18:18,19.

bir Kitap getirdik. O, inanan ve güvenen bir topluluk için bir rehber ve bir ikramdır.” (A'râf 7/52)

Hikmet, Allah’ın kitabından doğru çözümler üretmenin tek yoludur. Allah, birçok âyette, bütün nebîlerine kitap ve hikmet verdiğini bildirmiş ve her yeni kitabın, öncekileri tasdik etmesini, ona inanmanın şartı saymıştır. İndirdiği son kitap olan Kur’an’ın özelliğini ve hedeflerini de şöyle açıklamıştır:

وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ مُصَدِّقٌ لِّلَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلِتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَىٰ وَمَنْ حَوْلَهَا

“İndirdiğimiz bu Kitap bereketlidir, önünde bulunduğu şeyi tasdik eder. Bunu indirmemizin sebebi, bütün yerleşim yerlerinin merkezini (Mekke’yi) ve onu çevreleyen alanlardaki herkesi uyarmandır.” (En’âm 6/92)

Âyette geçen “مُصَدِّقٌ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ” = “önünde bulunduğu şeyi tasdik eder” ifadesi, “önünde bulunduğu ilahi kitaplar” anlamına gelir. Bunlar, Kur’an’dan önce inen ve insanların elinde olan ilahi kitaplardır. Allah Teâlâ şöyle demiştir:

وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ.

“Geçmişinde uyarıcısı olmayan tek bir toplum yoktur.” (Fâtır 35/24)

Dünyada ilahi kitap olarak bilinenler Tevrat ve İncil’den ibaret değildir. Kur’an, Zerdüştileri ve Sabilileri de kendine kitap verilenler arasında saymıştır. Bir âyet şöyledir:

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِئِينَ وَالنَّصَارَى وَالْمَجُوسَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا إِنَّ
اللَّهَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

“Bu müminler, Yahudi, Sabîî, Hıristiyan ve Mecusi olanlar bir de müşrikler var ya; Allah (mezardan) kalkış günü onların arasını ayıracaktır. Allah, her şeye şahittir.” (Hacc 22/17)

Bu âyetten dolayı Sâbilik'in kutsal kitabı Ginza ile Mecusilerin kutsal kitabı Gathalar da tasdik açısından incelenmelidir. Hinduların kutsal kitabı Vedalar ile Budistlerin kutsal metinlerini ve bilmediğimiz ümmetlerin ellerinde olan kutsal metinleri de tasdik açısından ele almamız gerekir. Bunları yaparsak Kur'an'ı bütün toplumlara ulaştırmanın önünde hiçbir engel kalmaz. Çünkü Allah Teâlâ, kitap verdiği toplumlara şöyle seslenir:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا الْكِتَابَ آمِنُوا بِمَا نَزَّلْنَا مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ مِّن قَبْلِ أَنْ نَطْمَسَ
وُجُوهًا فَتَرُدَّهَا عَلَىٰ أَدْبَارِهَا أَوْ نَلْعَنَهُمْ كَمَا لَعْنَا أَصْحَابَ السَّبْتِ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ
مَفْعُولًا

“Ey kendilerine Kitap verilenler! Sizin yanınızda olanı tasdik eder özellikte indirdiğimize (bu Kitaba) inanıp güvenin, yoksa itibarınızı yok eder, sizi yüzünüze bakılmaz hale getiririz veya Cumartesi yaşağını çiğneyen ahaliyi⁷ dışladığımız (lanetlediğimiz) gibi sizi de dışlarız. Allah'ın emri daima yerine gelir.” (Nisâ 4/47)

Allah, Mekke'de indirdiği En'âm Suresinin 83. âyetinden itibaren Nuh'tan İsa'ya kadar 18 nebînin adını saymış ve şöyle demiştir:

وَمِنْ آبَائِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَإِخْوَانِهِمْ وَاجْتَبَيْنَاهُمْ وَهَدَيْنَاهُمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ

“Onların babalarından, soylarından ve kardeşlerinden de (nebler) seçtik ve doğru yolu gösterdik.” (En'âm 6/87)

Adem aleyhisselam hepsinin babası, Muhammed aleyhisselam da onun soyunun son nebîsidir. Bu âyette kendine işaret edilmedik tek bir nebî yoktur. Sonra Allah şöyle buyurur:

أُولَئِكَ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ... ... أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَبِهِدَاهُمْ آفَتَهُ

“Onlar kendilerine kitap, hikmet ve nebilik verdiğimiz kimselerdir... ...Allah'ın kendilerine rehber (kitap) verdiği kimseler onlardır; sen de onların rehberine uy!” (En'âm 6/89-90)

Bu emir Nebî'mize, Mekke'de verilmiştir. O'nun önünde Tevrat ve İncil'den başka kitap yoktu. Kendine indirilmemiş konularda onlara uydu ve namaz kılarken Kudüs'teki Beyt-i Makdis'e doğru döndü. Kible konusu, Nesih başlığı altında ele alınacaktır.

Görüldüğü gibi Allah, bütün nebilere kitap ve hikmet vermiştir⁸. Nebî'miz de diğer nebîler gibi ümmetine. Kitab'ı ve Hikmet'i öğretmiştir⁹. Ne yazık ki Müslümanlar, hikmeti unutmuş, ilahi kitap sayısını da dört ile sınırlandırmışlardır. Daha sonra görüleceği gibi tahrif kavramı da tahrif edilerek Müslümanlar, Kur'an dışındaki o üç kitabın da tahrif edildiğine inandırılmış ve böylece kendilerine kitap verilen toplumların Kur'an'a inanmaları engellenmiştir.

2. Nesih

Nesh = نسخ, bir metinde olanı harfi harfine yazarak yeni bir metin oluşturmaktır. Birincisi ana nüsha, diğeri de ondan yazılan ve onun yerine geçen nüshadır¹⁰. Türkçede buna istinsah etme denir. İkinci nüshayı yazan, birinci nüshanın yazarı ise onun büyük bir bölümünü aynen aktarır. Bazı ekleme ve çıkarmalar yaparak artık birinci nüshanın dikkate alınmamasını ister. Allah Teâlâ da kendi kitabını nesih konusunda bu kuralı uygulamış ve şöyle demiştir:

مَا نُنسخُ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ مِثْلَهَا أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ

“Bir âyeti nesh eder veya unutturursak yerine ya daha hayırlısını ya da mislini getiririz. Bilmez misin, Allah her şeye bir ölçü koyar.” (Bakara 2/106)

8 Â-i İmrân 3/48,79, Nisa 4/54, Mâide 5/110, En'âm 6/89, Câsiye 45/16.

9 Bakara 2/129,151,231, Â-i İmrân 3/164, Nisâ 4/113, Cum'a 62/2.

10 Ebû Mansûr Muhammed b. Ahmed el-Ezherî (282-370 h.), Tehzîb'ul-luğa, c. VII, s. 181-182, Tahkik Abdüsselam Serhan, Kontrol Muhammed Ali en-Neccâr, Kahire, tarihsiz.

Allah Teâlâ, son kitabı Kur'an'ı, önceki kitapların yerine koyduğunu şöyle açıklamıştır:

وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ

“Gerçekleri içeren bu Kitabı sana, önceki Kitapları tasdik edici ve koruyucu özellikte indirdik. O halde aralarında Allah'ın indirdiği (Kitap) ile hükmet. Sana gelen doğruları bırakıp onların arzularına uyma.” (Mâide 5/48)

Kur'an'ın, önceki kitapları misliyle yani aynı hükümleri içeren âyetlerle nesh etmesi, hem onları tasdik etmesi hem de koruma altına almasıdır. Hayırlısı ile nesh ise yalnız onda olan öncekilerde olmayan, kolaylaştırıcı hükümlerdir. Bu sebeple Kur'an'da, önceki kitaptaki nesh edici konumda olmayan tek bir âyet yoktur. Hayırlısı ile nesihin sebebi şöyle açıklanmıştır:

لِكَلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ لِيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

“Sizden (siz nebilerden) her birine bir şeriat (kitap) ve bir yöntem (hikmet) verdik. Allah'ın tercihi farklı olsaydı sizi tek bir toplum (tek bir nebînin ümmeti) yapardı. Oysa verdiği şeylerle sizi yıpratıcı bir imtihandan geçirmek için (böyle yaptı). Öyleyse (tartışma yerine) iyi işlerde yarışın. (Mahşer günü) Hep birlikte Allah'ın huzuruna götürüleceksiniz. Anlaşmazlığa düştüğünüz konuları size, o zaman bildirecektir.” (Mâide 5/48)

Bunun bir örneği, kıblenin önce Beyt-i Makdis'e, sonra tekrar Kâbe'ye çevrilmesidir. Bu, Yahudi ve Hıristiyanlar için zor bir imtihan olmuştu. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنُعَلِّمَ مَنْ يَشَاءُ الرَّسُولَ مِمَّنْ نَنْفَلِبُ عَلَى عَقْبَيْهِ وَإِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلَّا عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضَيِّعَ إِيمَانَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ

لِرُءُوفٍ رَحِيمٍ

“Yönelmekte olduğun kıbleyi (Beyt-i Makdis'i), sırf resul/elçi olarak getirdiklerine uyan ile ona sırt

çevireni bilelim diye yaptık.¹¹ Bu, Allah'ın doğru yolda olduğunu onayladıklarının dışında kalanlara pek ağır gelir. Allah, (Kâbe'nin tekrar kible olacağına olan) inancınızı boşa çıkaracak değildir. İnsanlara pek şefkatli ve iyiliği bol olan Allah'tır.” (Bakara 2/143)

Âyetin ilk cümlesi, Kudüs'teki Beyt-i Makdis'in, sırf kendilerine kitap verilenleri denemek için kısa bir süre kible yapıldığını gösterir. Bunun böyle olduğunu, Yahudi ve Hıristiyanlar gayet iyi biliyorlardı. Bunu, şu âyetlerden öğreniyoruz:

وَلِ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ وَإِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ. وَلَئِنْ آتَيْتَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ بِكُلِّ آيَةٍ مَا تَبِعُوا قِبْلَتَكَ وَمَا أَنْتَ بِتَابِعٍ قِبْلَتَهُمْ وَمَا بَعْضُهُمْ بِتَابِعٍ قِبْلَةَ بَعْضٍ وَلَئِنْ أَتَيْتَ أَهْوَاءَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ إِنَّكَ إِذَا لَمِنَ الظَّالِمِينَ.

“(Ey Nebî) Artık yüzünü Mescid-i Haram tarafına çevir! (Müminler! Siz de) Nerede olursanız olun, (namazda) yüzünüzü onun tarafına çevirin! Kendilerine kitap verilenler iyi bilirler ki bu, Rablerinin (Sahiplerinin) gerçek hükmüdür. Yaptıkları hiçbir şey, Allah'ın dikkatinden kaçmaz.

Kendilerine Kitap verilenlere bütün âyetleri (delilleri) getirsen senin kıblene uymazlar. Sen de onların kıblesine uyacak değilsin. Onlardan biri, diğerinin kıblesine de uymaz.¹² Sana gelen bu bilgiden sonra olur da onların isteklerine uyarsan, yanlış yapanlara karışır gidersin.” (Bakara 2/144-145)

Kur'an'ın büyük bir kısmının önceki kitapları misliyle, bir kısmının da daha hayırlısı ile nesh etmesi, onun, Allah'ın son kitabı olmasının olmazsa olmaz şartıdır. Ancak birçok Kur'an kavramı gibi nesh de tahrif edilmiş ve insanlar Kur'an'dan uzaklaştırılmışlardır!

3. Tahrif

Tahrif (التحريف) harf (حرف) kökündendir. Arap dilinde

11 İlk kible Kâbe'dir. Beyt-i Makdis'e, Davut aleyhisselam zamanında dönülmüştür. (II. Samuel, 24/16-25).

12 Yahudiler Kudüs'teki Süleyman Mabedi'ne yani Beyt-i Makdis'e, Hristiyanlar da doğuya dönerler.

harf, kenar, köşe ve sınır anlamlarına gelir. Sözü tahrif, iki tarafa yüklenebilecek anlamı bir tarafa çekmek¹³ ve kinayeli konuşmaktır. Yapılan şey, sözün akışına uygunsuz tahrif olmaz. Allah Teâlâ tahrifi, şu âyette açıklamıştır:

مِنَ الَّذِينَ هَادُوا يُخَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَاسْمَعُ غَيْرَ مُسْمَعٍ وَرَاعِنَا لَيًّا بِاللِّسَانِ وَأَطَعْنَا وَأَطَعْنَا وَأَطَعْنَا وَإِنَّا لَنُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا

“Kimi Yahudiler kelimeleri tahrif ederek: “*سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا* / *semi'nâ ve asaynâ*” = dinledik ve sıkı sarıldık / *dinledik ve isyan ettik*, *وَاسْمَعُ غَيْرَ مُسْمَعٍ*” isma' gayre musmain” = Sana “dinle!” demek haddimize değil ama lütfen dinle! / *Dinlemezsün ya, dinle!* Bir de “*رَاعِنَا* / *râinâ*” = bizi gözet / *birbirimizi gözetelim* / *bizi gütl!*” derler. Bunu dillerini sivriltilip dine saldırma maksadıyla yaparlar. Eğer bunların yerine “*اسْمَعُ* / *isma* = bizi dinle!”, “*سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا* / *semi'nâ ve ata'nâ* = Dinledik ve içten boyun eğdik”, bir de “*انظُرْنَا* / *unzurnâ* = bizi gözet” deselerdi elbette daha iyi ve daha doğru olurdu. Ama (âyetleri) görmezlikte direnmeleri sebebiyle Allah onları dışladı (lanetledi). Artık onların pek azı inanıp güvenir.” (Nisâ 4/46)

Birinci cümle: “*سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا* = *semi'nâ ve asaynâ*”dır. Bu cümlenin bir anlamı “dinledik ve sıkı sarıldık”, diğeri ise “dinledik ve isyan ettik” şeklindedir. Çünkü (*asâ* = *عصى*), birbirine zıt iki anlama gelir. Biri isyan, diğeri de değneğe sarılır gibi sarılmaktır.¹⁴

Şu âyette (*asâ* = *عصى*) kelimesi, değneğe sarılır gibi sarılma anlamında kullanılmıştır:

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاسْمَعُوا قَالُوا سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَأَشْرَبُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ بِكُفْرِهِمْ قُلْ بِسْمَايَأْمُرُكُمْ بِهِ إِيمَانُكُمْ إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ

13 Muhammed Murtaza ez-Zebîdî, Tâc'ul-arûs, Mısır 1306/1889. حرف md.

14 İbnü Manzûr, Lisan'ul-Arab, ص 60.

“Bir gün Tûr'u tepenize kaldırarak¹⁵ sizden kesin söz almış, “Size verdiğimiz sıkı sarılın ve dinleyin!” demiştik. Siz de “*سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا* = *semi'nâ ve asaynâ* / *dinledik ve sıkı sarıldık!*” demiştiniz. Oysa (Kitab'ı) görmezlikte direnmeniz yüzünden buzağı tutkusu içinize işlemişti.¹⁶ De ki “Kendinizi mümin sayıyorsanız inancınız sizden ne kötü şey istiyor!” (Bakara 2/93)

Bu âyette Allah Teâlâ “*سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا* = *semi'nâ ve asaynâ*” sözünü, “Size verdiğimiz sıkı sarılın ve dinleyin!” sözünün doğru cevabı saydığı için *asaynâ*'ya “sıkı sarıldık” dışında bir anlam verilirse âyetteki şu ifadenin bir anlamı kalmaz: “Kendinizi mümin sayıyorsanız inancınız sizden ne kötü şey istiyor!” Hem inandık ve sıkı sarıldık diyorsunuz hem de buzağı tutkusundan vazgeçmiyorsunuz.

Bu konu Tevrat'ta şöyledir: “(Musa) antlaşma kitabını alıp halka okudu. Halk, ‘Şama'nû ve asinû = Rabb'in her söylediğini yapacağız, O'nu dinleyeceğiz’ dedi.” (Tevrat, Çıkış 24/3-7)

Bu âyette de görüldüğü gibi “*semi'nâ ve asaynâ*” sözü = *dinledik ve isyan ettik*” dışında “*dinledik ve sıkı sarıldık*” anlamına da gelir. Ama “*سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا* = *semi'nâ ve ata'nâ*” “*dinledik ve içten boyun eğdik*” dışında bir anlamla çekilemeyeceğinden onu söylemeleri daha iyi ve daha doğru olurdu.

İkinci cümle “*وَاسْمَعُ غَيْرَ مُسْمَعٍ* = *isma' gayre musmain*” cümlesidir. “Gayre musmain” sözünün iki anlamı vardır; biri “lütfen dinle, sana söz söylemek haddimize değil ama...” diğeri ise “dinle, söz dinlemez adam!” şeklindedir.

15 “Bir gün o dağı adeta bir gölgelik gibi üzerlerine kaldırdık; başlarına düşeceğini sandılar. 'Size verdiğimiz (Tevrat'ı) sıkı tutun. İçindeki bilgiyi aklınızdan çıkarmayın ki korunabilesiniz.' dedik.” (Araf 7/171)

16 Arap edebiyatında iltifat sanatı vardır, anlatımı canlı tutmak ve konunun önemini vurgulamak için sözün akışı beklenmeden bir şekilde değiştirilerek üçüncü şahıstan birinci şahsa, ikinci şahıstan birinci veya üçüncü şahsa, birinci şahıstan ikinci veya üçüncü şahsa vs. geçilir. Geçmiş zamandan şimdiki veya gelecek zamana; gelecek zamandan geçmiş zamana ya da geçmiş zamandan emir kipine geçiş yapılabilir. Türkçede bu sanat olmadığından bu gibi ifadeler bir Türk'ü şaşırır. Burada âyete, bu sanat yok sayılarak meâl verilmiştir.

Eğer sadece “dinle” anlamına gelen, “اسمع=isma” denseydi başka anlama çekilemezdi.

Âyetteki üçüncü cümle olan “رَاعِنَا =râinâ”ya “bizi gözet” anlamı verilebilir. Ama kelime, bir işin birden çok özne tarafından ortaklaşa yapıldığını gösteren mufâale/مفاعلة kalıbında olduğu için “birbirimizi gözetelim” anlamı da verilebilir. Muhammed aleyhisselamın Allah’ın Elçisi sıfatıyla tebliğ ettiği sözler Allah’ın âyetleridir. Onları tebliğ eden kişiye kimse, âyetlerin hükmü ile ilgili olarak: “birbirimizi gözetelim” diyemeyeceği için Yahudiler bu sözleriyle, kinayeli olarak kendilerini Allah’ın Elçisi ile eşit gördüklerini ima etmiş de olabilirler.¹⁷ Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ

“Elçinin çağırısını, birinizin diğerine yaptığı çağırıyla bir tutmayın.” (Nûr 24/63)

إِنَّ الَّذِينَ يَغُضُّونَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِيَتَّقُوا اللَّهَ

لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ

“Rasulullah’ın / Allah’ın sözlerini taşıyan âyetlerin yanında seslerini kısarlar, yanlışlardan korunmaları (takva) konusunda Allah’ın, kalplerini sınavdan geçirdiği kişilerdir. Onlar için bağışlanma ve büyük bir ödül vardır.” (Hucurât 49/3)

Mufâale kalıbı, bir işi tek başına yapma anlamında da kullanıldığından رَاعِنَا =râinâ’ya “Bizi gütl!” anlamı da verilebilir. O zaman “bizi, hayvan güder gibi gütl!” diyerek üstü kapalı bir şekilde Allah’ın Elçisi’ni aşağılamış olurlar. رَاعِنَا =râinâ yerine “انظُرْنَا=unzurnâ” deselerdi “bizi gözet” dışında bir anlama çekilemezdi.

17 Bkz. Tehzîb’ul-luğa, c. I, s. 363. Muhammed b. Ahmed el-Kurtubî, el- Cami’ li Ah-kâm’il-Kur’ân, c. II, s. 57, Beyrut 1405 h. 1985 m.. Muhammed Reşid Rıza (öl. 1354 h.) Tefsî’ul-Menâr, c. V, s. 115. Mısır 1990,

Tahrif kavramına, Kur’an’daki doğru anlam verilince Kur’an’ın önceki kitapları tahrif edilmiş sayması mümkün olmaz. Ama maalesef ulema, hiçbir delile dayanmadan tahrife “tebdil”, yani önceki kitapların metninin değiştirilmesi anlamını verdikleri için hem Kur’an’ın önceki kitapları tasdiki unutturulmuş hem de Kur’an âyetlerinde yapılan tahrifin yani anlam kaydırmalarının üstü örtülmüştür.

kaydırmalarının üstü örtülmüştür. Kur’ân âyetlerindeki tahrifi görmek isteyenler, yukarıda anlatılan Bakara 93 ve Nisa 46. âyetlere, tefsir ve meallerde verilen anlamlara bakılabilir.

B. Sınırların Aşılmasına Oruç Örneği

Orucun Arapçası savm/الصوم’dır. Savm, yeme-içme, konuşma ve yürüme eylemlerinden uzak durmaktır. Yürümeyen veya yemini yemeyen ata صائم/oruçlu denir.¹⁸ Oruçla ilgili âyetlerde savm/الصوم, yeme, içme ve cinsel ilişkiden uzak durma anlamındadır. Allah Teâlâ oruçla ilgili dört âyette bütün kuralları koymuş ve sonunda şunu söylemiştir:

تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرُبُوهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لِّلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

“Bunlar Allah’ın koyduğu sınırlardır, bunlara yaklaşmayın. Allah âyetlerini insanlara böyle açıklar ki kendilerini yanlışlardan koruyabilsinler.” (Bakara 2/187)

Allah’ın koyduğu sınırları aşanların cezası şu âyette açıklanmıştır:

وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُّهِينٌ

18 Müfredât, صوم md.

“Kim koyduğu sınırları aşarak Allah’a ve Resulüne/ Elçisinin getirdiği âyetlere baş kaldırırsa Allah onu, ölmek üzere kalacağı bir ateşe¹⁹ sokar. Onun için alçaltıcı bir azap vardır.” (Nisâ 4/14)

Aşağıda görüleceği gibi mezhepler, oruç konusunda sınırları aşmakla yetinmemiş oruca, bir takım ekleme ve çıkarmalar da yapmışlardır.

1. Tasdik Açısından Oruç

Tasdik, yukarıda anlatıldığı gibi Kur’ân’ın önünde bulunduğu ilahi kitapları doğru kabul etmesidir. Orucun, önceki kitaplarda da olduğunu gösteren âyet şudur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

“Ey inanıp güvenenler! Oruç, sizden öncekilere (görev olarak) yazıldığı şekliyle size de (görev olarak) yazıldı ki kendinizi koruyabilesiniz.” (Bakara 2/183)

Oruç günleri ile ilgili olarak da şöyle buyurmuştur:

أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ

“(Orucu) Peş peşe eklenmiş günlerde (tutun).” (Bakara 2/184)

“Peş peşe eklenmiş” anlamı verdiğimiz معدودات = madûdât = معدودة = madûde’nin çoğuludur, birbirine eklenmiş anlamına gelir.²⁰ Arapçada çoğul, üç ve daha fazlasını ifade eder. Daha fazlasının sınırı yoktur. Ancak معدودة = madûde kelimesi, büyük rakamlar için kullanılmaz. Kelimenin geçtiği âyetlerden biri şöyledir:²¹

وَسَرَّوْهُ بِثَمَنِ بَحْسٍ دَرَاهِمٍ مَّعْدُودَةٍ وَكَانُوا فِيهِ مِنَ الزَّاهِدِينَ

“(Yusuf’un kardeşleri) Paraya değer vermeyen kişiler gibi davranıp Yusuf’u (kervancılara) pek ucuza, birkaç (معدودة = madûde) dirheme sattılar.” (Yûsuf 12/20)

Kelimedeki bu anlam, oruç günlerinin yılın tamamını değil, az bir kısmını kapsadığını gösterir. Sonra Allah o günleri şöyle açıklamıştır:

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ ۚ فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ ۖ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ ۗ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَيْتُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

“(O günler)²² Ramazan ayıdır. İnsanlığa rehber olan ve rehberin açıklayıcı âyetlerinden oluşan Kur’ân’ın²³, o Furkan’ın²⁴ indirildiği aydır.” (Bakara 2/185)

Böylece bize ve bizden önceki ümmetlere farz kılınan orucun Ramazan ayında tutulan oruç olduğu açıklanmış oldu. Zaten Allah Teâlâ şöyle buyurur:

شَرَعَ لَكُم مِّنَ الدِّينِ مَا وَصَّىٰ بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰ أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ.

“Allah Nuh’a ne buyurmuşsa onu, sizin için bu dinin şeriatı yapmıştır. Sana vahyettiğimiz, İbrahim’e, Musa’ya ve İsa’ya emrettiğimiz şudur: Bu dini ayakta tutun, bu konuda bölünüp parçalanmayın. Senin çağırdığın şey müşriklere ağır gelir. Allah doğru tercihte bulunanı kendi tarafına alır, doğruya yöneleni de kendine yönlendirir.” (Şûrâ 42/13)

Âyetteki “Bu dini ayakta tutun” ifadesini şu âyetler açıklar:

قُلْ آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَالنَّبِيُّونَ مِن رَّبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ. وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ

19 Ateş diye tercüme ettiğimiz nar kelimesi nekre yani belirsiz olduğu için cehennem diye tercüme edilmesi doğru olmaz. Allah’ın sınırlarını aşanlar, bu dünyada da kendilerini yarıkarlar.

20 Müfredât, عدد md.

21 Diğer âyetler: Bakara 2/80, Hûd 11/8’dir.

22 Burada, “birbirine eklenmiş günler”i gösteren gizli mübteda vardır. شهر رمضان هي takdirin dedir.

23 Kur’ân, âyetler kümesi demektir. Ramazan için “Kur’ân’ın indirildiği ay” ifadesinin kullanılması, ilk inen âyetlerin bir âyetler kümesi halinde olduğunu gösterir.

24 Buradaki Furkân, Furkân Suresi 1. âyetten dolayı v’el-furkanu şeklinde nâib-i fail sayılarak meâl verilmiştir.

“De ki; ‘Biz Allah’a inanıp güvendik; bize indirilene, İbrahim’e, İsmail’e, İshak’a, Yakup’a ve torunlarına indirilene, Musa’ya ve İsa’ya verilmiş olana; nebîlere Rableri tarafından verilen kitapların hepsine inandık, hiçbirini Allah’tan ayrı tutmayız. Biz O’na teslim olmuş kimseleriz.’ Kim İslam’dan (Allah’ın kitaplarındaki ortak dinden) başka bir din arayışına girse asla kabul edilmez. O, ahirette, kaybedenlerden olur.” (Âl-i İmrân 3/84-85)

Âyette geçen “Biz O’na teslim olmuş kimseleriz” ifadesi, Allah’a teslim olmamızı, O’nunla kitaplarının arasını ayırmamız gerektiğini gösterir. Bu anlamı da şu âyetlerde destekler:

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا. أُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُّهِينًا

“Allah ile kitaplarını birlikte²⁵ görmemekte direnen²⁶ ve Allah ile resullerinin, kitaplarının arasını ayıran, birine (Allah’a) inanır diğerini tanımaz diyen ve ikisi arasında bir yol tutmak isteyenler... İşte onlar gerçek kâfirlerdir. O kâfirlere alçaltıcı bir azap hazırlamışızdır.” (Nisâ 4/150-151)

Yukarıdaki âyette resul kelimesine kitap anlamı verilmiştir. Çünkü Arap dilinde kelimenin asıl anlamı getirilen sözdür.²⁷ “O sözü getiren kişi” anlamında da kullanılır.²⁸

Ramazan, kameri yılın dokuzuncu ayıdır. Tevrat da bu ayda oruç tutulması gerektiğini söyler:

“Yahuda Kralı Yoşiya oğlu Yehoyakim’in krallığının beşinci yılının dokuzuncu ayı, Yerusâlim’de yaşayan bütün halk ve Yahuda kentlerinden Yerusâlim’e gelen herkes için RAB’bin önünde oruç ilan edildi.” (Yeremya 36:9)

25 Atıf harfi olan vav = و 'a birlikte anlamı vermemiz, iki şeyi birleştirme = نطلق انلامنا da olmasından dolayıdır.

26 Küfr = örtme, kâfir, bile bile örten anlamındadır. Bu cümlede bu anlamı en iyi ifade eden söz, görmemekte direnmektir.

27 Halil b. Ahmed, (100-175 h.) el-Ayn, (thk: Mehdi el-Mahzûmî, İbrahim es-Sâmerrâî), İrân 1409/1988.

28 Müfredât, رسل md.

Bugün Tevrat’ta ve İncil’de oruçla ilgili ayrıntılı bilgi bulamıyoruz. Şu âyetler, onların birçok bilgiyi bizden gizlediklerini bildirmektedir:

قُلْ مَنْ أَنْزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي جَاءَ بِهِ مُوسَى نُورًا وَهُدًى لِلنَّاسِ تَجْعَلُونَهُ قَرَاطِيسَ يُبَدُونَهَا وَتُخْفُونَ كَثِيرًا

“De ki: İnsanları aydınlatması ve onlara rehber olması için Musa’nın getirdiği o Kitab’ı indiren kimdir? Siz onu, parçalar halinde yazılmış olarak ortaya çıkarıyor, bir çoğunu da gizliyorsunuz.” (En’âm 6/91)

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ

“Ey Ehl-i Kitap! Kitabınızdan gizlediklerinizin çoğunu ortaya çıkaran, birçoğuna da dokunmayan Elçimiz geldi. Size Allah’tan bir ışık ve açık bir kitap geldi.” (Mâide 5/15)

2. Oruç İbadetinde Nesih

Nesih konusu yukarıda anlatılmıştı. İlgili âyeti tekrar okuyalım:

قال ا االى: ما ننسخ من آية أو نُنسخها نأت بخير منها أو مثلها ألم تعلم أن الله على كل شيء قدير

“Bir âyeti nesh eder veya unutturursak yerine ya daha hayırlısını ya da mislini getiririz. Bilmez misin, Allah her şeye bir ölçü koyar.” (Bakara 2/106)

Oruç ibadetinde neshin iki türünü de görmekteyiz. Misliyle nesh şu âyetle yapılmıştır:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

“Ey inanıp güvenenler! Oruç, sizden öncekilere (görev olarak) yazıldığı şekliyle size de (görev olarak) yazıldı ki kendinizi koruyabilesiniz.” (Bakara 2/183)

Oruçta hayırlısı ile nesih de şu âyetle yapılmıştır:

أَحَلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثُ إِلَى نِسَائِكُمْ هُنَّ لِبَاسٍ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٍ لَهُنَّ عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَخْتَانُونَ أَنْفُسَكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا عَنْكُمْ فَالآنَ بَاشِرُوهُنَّ وَابْتَغُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَبَيِّنَ لَكُمْ الْحَبِطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْحَبِطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَنْتُمْ الصَّيَامُ إِلَى اللَّيْلِ

“Oruç gecelerinde kadınlarınıza cinsel arzu ile yaklaşmak size helal kılındı. Onlar sizin için bir elbise, siz de onlar için bir elbisesiniz. Allah kendinize ihanet ettiğinizi bildi de yüzünüze baktı ve sizi affetti. Artık onlarla birleşebilirsiniz. Allah’ın sizin için yazacağını (çocuk sahibi olmayı) isteyin.²⁹ Fecrin olduğu tarafta,³⁰ ak çizgi kara çizgiden size göre tam seçilinceye kadar yişin, için; sonra orucu geceye³¹ kadar tamamlayın.” (Bakara 2/187)

Bu âyetle iki hüküm, daha hayırlısı ile nesh edilerek iki yasak kaldırılmıştır.

Birincisi oruç tutulan günlerin gecelerinde karı-koca ilişkisinin helal kılınmasıdır. Başlangıçta Ramazan ayı boyunca karı-koca ilişkisi yasaktı. Bazıları bu yasağa uymayarak Allah’a karşı suçlu duruma düşmüşlerdi. Ayetin şu hükmüyle yasak kalktı:

“Allah kendinize ihanet ettiğinizi bildi de yüzünüze baktı ve sizi affetti. Artık onlarla birleşebilirsiniz.”

İkincisi de yatsı vaktinin çıkmasından sonra başlayan yeme içme yasağının ikinci fecre yani sabah namazı vaktinin girmesine kadar kaldırılmasıdır. Âyetin ilgili bölümü şöyledir:

وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّىٰ يَبَيِّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ

“Fecrin olduğu tarafta, ak çizgi kara çizgiden size göre tam seçilinceye kadar yişin, için.”

Berâ b. Âzib şöyle demiştir: “Birisi, akşam yemeğini yemedi uyuysa gece boyunca ve ertesi gün güneş batana kadar bir şey yiyip içmesi helal değildi.³² “Oruç gece-

29 Allah çocuğu önceden yazsaydı kesin olur ve burada “isteyin” emri yer almazdı. Bu emirden ve Arafçada olan iltifat sanatından dolayı âyete “yazacağını” meâlini verdik.

30 Fecr, gecenin sonuna doğru güneşten ufka gelen hafif kızılıktır (Lisân). Vaktin girdiği, sönük yıldızların kaybolmasıyla anlaşılır. Bu vakitte tabiat uyanır, vücut ısımız artar, seher ve sahur vakti başlar. Karanlığa karışan kızıl ve beyaz ışıklar arttıkça, ufku boydan boya saran bir kubbe görüntüsü oluşur. Bunu görenler, sabah namazı vaktinin girdiğini sandıkları için onu fecr-i kazib = yalancı fecr de denir. Sonra ışıklar ayrışır, altta siyah, ortada kızıl ve üstte beyaz kuşak oluşur. Kızıl kuşak her yerde görülemeyeceği için, Bu âyette sadece siyah ve beyaz çizgilerden bahsedilir. Bunlar, bu kuşakları ayıran ve çıplak gözle gözükken iki ince çizgidir. Bu sırada fecr-i sadık ve imsak vakti başlar. Güneş ufka 9 derece yaklaşmış olur.

31 “Geceye kadar” yerine “Güneş batıncaya kadar” densesydi, kutup bölgesinde güneşsiz gündüzlerin veya beyaz gecelerin olduğu günlerde oruç tutmak imkânsız hale gelirdi.

32 Nesâî, Sıyâm 29.

lerinde kadınlarınıza cinsel arzu ile yaklaşmak size helal kılındı.” âyeti herkesi çok sevindirdi. Şu da indi: “Fecrin olduğu tarafta, ak çizgi kara çizgiden size göre tam seçilinceye kadar yişin, için.”³³

Bu rivayette akşam yemeği diye meal verilen التَعَمَّى = et-taaşşî kelimesi, yatsı vaktinde yemek yeme anlamındadır.³⁴ Yatsı vakti de alacakaranlığın bitmesi ile birlikte biter.³⁵

3. Oruç İbadetinde Tahrif

Sözü tahrif, yukarıda anlatıldığı gibi iki tarafa yüklenilecek anlamı, kötü niyetle bir tarafa çekmektir. Oruç konusunda fazlası yapılmış, bir âyet parçalanarak ortadan bir parça alınmış ve ondaki bir kelimenin anlamı da bozularak yanlış algılar oluşturulmuştur. Âyet şöyledir:

أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَىٰ الَّذِينَ يُطِيقُونَهِ فِدْيَةٌ طَعَامٍ مِسْكِينٍ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ.

“(Orucu) Peş peşe eklenmiş günlerde (tutun). Sizden kim, hasta veya yolculuk halinde olursa tutmadığı günler sayısınca diğer günlerde tutsun. Orucu tutabilenlerin bir çaresizi doyuracak kadar fidye (fitre) verme görevi vardır. Kim içinden gelerek bir iyiliğin daha fazlasını yaparsa onun için daha iyi olur. Bilseniz (hasta veya yolcu iken de) oruç tutmanız sizin için daha iyidir.” (Bakara 2/184)

Âyet şu üç parçaya ayrılmıştır:

1. **“(Orucu) Peş peşe eklenmiş günlerde (tutun). Sizden kim, hasta veya yolculuk halinde olursa tutmadığı günler sayısınca diğer günlerde tutsun.**
2. **Orucu tutabilenlerin bir çaresizi doyuracak kadar fidye (fitre) verme görevi vardır. Kim içinden gelerek bir iyiliğin daha fazlasını yaparsa onun için daha iyi olur.**
3. **Bilseniz oruç tutmanız sizin için daha iyidir.”**

33 Buhârî, Savm,15.

34 Lisân’ul-Arab, عشا md.

35 <https://www.suleymaniyevakfi.org/kuran-arastirmalari/yatsi-namazinin-vakti-ne-zaman-sona-erer.html>

Başı ve sonu ile ilişkisi koparılarak alınan parça şurasıdır:

وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامٌ مِسْكِينٍ

“(Orucu) tutabilenlerin bir çaresizi doyuracak kadar fidye verme görevi vardır.”

Tefsir alimi Zemahşerî'nin yaptığı açıklamalar şöyle özetlenebilir:

“Oruç tutmaya gücü yetenler, özürsüz olarak oruçlarını bozarlarsa bir çaresizi doyuracak kadar fidye vermeli dirlir.” Baştan böyleydi. Oruç farz kılınmış ama alışmamışlardı, zor gelmişti. Âyetin bu bölümüyle onlara, oruç tutmayıp yerine fidye verme ruhsatı verildi.³⁶

Zemahşerî ve diğer tefsirciler âyete *“özürsüz olarak oruçlarını bozarlarsa”* sözünü eklemek zorunda kalmışlardır. Yoksa âyete yukarıdaki anlamı vermeleri mümkün olmazdı. Onları bu yola sürükleyen, şu rivayet ve benzerleridir:

“Ramazan geldi, insanlar zorlandılar. Gücü yettiği halde oruç tutmayıp her gün bir çaresizi doyuran tutmadı. Sonra “وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ” = oruç tutmanız sizin için daha hayırlıdır” sözü bunu nesh etti ve oruç tutmakla emrölündular.”³⁷

Âyeti parçalamadan ve ekleme yapmadan okuyan herkes, oruç tutmama ruhsatının sadece hasta ve yolculara verildiğini, onların da o onu daha sonra kaza et-

meleri gerektiğini, fidyenin oruç tutmamakla ilgili olmadığını görür. Fidye konusu aşağıda ele alınacaktır.

Âyetin ikinci bölümünün birinci bölümle bağı koparılsa bile oradan, oruç tutabilecek güçte olanların oruç tutmayıp fidye verebileceği anlamı çıkarılamaz.

Âyette yer alan, *“Bilseniz oruç tutmanız sizin için daha iyidir.”* ifadesi ile de herhangi bir hüküm nesh edilemez. İki şeyden birinin daha iyi olması öbürünün kötü olduğunu göstermez ki âyetin bu bölümü, diğer bölümünü nesh etmiş olsun.

Yapılan bu yanlış kabul edilemeyeceği için inanılmaz bir yanlış daha yapılarak daha büyük bir tahrife gidilmiştir. Zemahşerî'nin bununla ilgili iddiaları da şöyle özetlenebilir:

“Âyetin ikinci anlamı ‘içinde buldukları sıkıntı ve zorluklara rağmen oruç tutanlar’ şeklindedir. Bunlar yaşlı ve aciz kimselerdir. Bunlar oruç tutmaz fidye verirler. Bu durumda bu hüküm sabittir, nesh edilmiş değildir.”³⁸

Âyete bu anlamı verebilmek için tefsirciler, *“(orucu) tutabilecek güçte olanların”* şeklinde anlam verdikleri *“وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ”* bölümündeki yufüküne = *يُطِيقُونَ*'nin anlamını, *“Çaba gerektiren ve zorlanılan bir yükün altına girme³⁹”* şeklinde değiştirmişlerdir. Aynı yola girenlerden Râgıb el-İsfahânî (ö. 502 h.) *“الطاقة = tâkat* kelimesine *“insanın meşakkatle /güçlülükle yapabileceği şey”* anlamını yükler ve buna şu âyeti delil getirir:

رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ

“Rabbimiz! Takat getiremeyeceğimiz yükü bize yükleme!”

Takat kelimesinin anlamının “meşakkat” olduğu doğru ise âyetin meâli şöyle olur:

“Rabbimiz! Meşakkat çekmeden yapabileceğimiz bir yükü bize yükleme!”

Böyle bir anlam olamayacağı için İsfahânî âyetteki olumsuzluk eki olan lâ=’ı yok sayar ve meşakkat

36 Ebû'l-Kâsım Mahmûd b. Ömer ez-Zemahşerî (ö. 538/1144) c. I, s. 252. Beyrut tarihsiz.

37 Buhârî, Savm 39..

38 ez-Zemahşerî el-Keşşâf, c. I, s. 252.

39 Keşşâf c. I, s. 252.

kelimesini de kullanmadan açıklamayı şöyle yapar:

رَبَّنَا وَلَا تُخِزْنَا مَا يَصْعَبُ عَلَيْنَا مِثْلَهُ 40

“Rabbimiz! Yapılması zor olan şeyi bize yüklemeyin!”

İddiasında haklı olsaydı olumsuzluk eki olan lâ=لَا'yı yok saymaz, âyeti şöyle açıklardı:

رَبَّنَا وَلَا تُخِزْنَا مَا يَصْعَبُ عَلَيْنَا مِثْلَهُ

“Rabbimiz! Yapılması zor olmayan şeyi bize yüklemeyin!”

Bütün bunlar طاقه =fâkat kelimesini tahrif için ne kadar zorlanıldığını gösterir.

Bu anlam, âyetteki şu ifadeyle de çelişir: **“Bilseniz oruç tutmanız sizin için daha iyidir.”**

Gücü yetmeyen birinin oruç tutması daha iyi olabilir mi? Çünkü şöyle bir âyet vardır:

لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا

“Allah, hiç kimseye gücünün üstünde bir sorumluluk yüklemeyin.” (Bakara 2/286)

Oruçla ilgili yukarıdaki ayeti doğru anlamak için âlim olmaya gerek yoktur; ama âyeti bu şekilde tahrif etmek ancak alimlerin yapabileceği bir işittir!

4. Fidyeye - fitre

Fidyeye, kişinin sıkıntıdan korunmak için ödediği bedeldir. 41 Bakara 184. âyette geçen şu ifade ile Ramazan orucunu tutan herkese fidye ödeme sorumluluğu yüklenmiştir:

“Orucu tutabilenlerin bir çaresizi doyuracak kadar fidye (fitre) verme görevi vardır.”

Bu görev, Ramazan'ın bitimiyle birlikte doğar. Daha önce ölenler, orucu tutabilmiş sayılmayacakları için onların böyle bir görevi yoktur. İkrime'nin İbn Abbâs'tan rivâyetine göre “Allah'ın Elçisi fitreyi, oruçlunun ağzından çıkabilecek boş ve çirkin sözler için bir temizlik ve çaresiz kalan kişiler (miskinler) için yemek

olsun diye farz kılmıştır. Kim onu (bayram günü) namazdan önce verirse makbul bir zekât olur. Kim de namazdan sonra verirse sadakalardan bir sadaka olur.” 42

Abdullah b. Ömer demiştir ki; “Allah'ın Elçisi aleyhisselam fitre veya Ramazan sadakasını; erkeğe, kadına, hüre ve esire, hurmadan bir sa' 43 veya arpadan bir sa' olarak farz kıldı. İnsanlar bunu yarım sa' buğdayla denkleştirdi.” 44

Fitreyi farz kılan âyettir. Çünkü “Orucu tutabilenlerin bir çaresizi doyuracak kadar fidye (fitre) verme görevi vardır.” cümlesi, isim cümlesidir. İsim cümlesi sübut ve devam ifade eder. Yani Ramazan orucu ile yükümlü olan herkes, fitre vermekle de yükümlüdür. Allah'ın Elçisi'nin yaptığı, âyetteki bu hükmü insanlara bildirmektedir. Ama âyete yanlış anlam vermede görüş birliği eden mezhepler, onun fitre ile ilgisini görmemişlerdir.

5. Oruca yapılan ilave ve çıkarmalar

Orucun her ayrıntısı Allah tarafından açıklanmış ve sonunda “Bunlar Allah'ın koyduğu sınırlardır, bunlara yaklaşmayın” (Bakara 2/187) uyarısı yapılmış olmasına rağmen sınırlar sadece tahrif ile yetinilmemiş; ona ilave ve çıkarmalar da yapılmıştır. Orucun kazası ve keffâreti ile adeli ve lohusa kadına orucun yasaklanması bunlardandır.

a. Orucun Kazası ve Keffâreti

Allah Teâlâ oruç tutmama ruhsatını sadece hasta ve yolculara vermiş ve şöyle demiştir:

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ ۚ فَمَن شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ ۖ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ ۗ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَيْتُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

“(Oruç günleri) İnsanlığa rehber olan ve rehberin açıklayıcı âyetlerinden oluşan Kur'ân'ın, o Furkan'ın indirildiği Ramazan ayıdır. Sizden kim o ayı yaşarsa,

42 Ebû Davûd, Zekât 18.

43 Sa' 3920 gr. Ağırlığında bir ölçü birimidir.

44 Buhârî, Zekât 77.

40 Müfredât, طريق md.

41 Müfredât, فدي mad

oruçlu geçirsin. Kim de hasta yahut yolculuk halinde olursa o günlerin sayısı kadar diğer günlerde oruç tutsun. Allah sizin için kolaylık ister, zorluk istemez. Bunlar, sayıyı tamamlamanız, (oruçun bittiği gün) sizi buna yöneltmesine karşılık (Bayram namazında) Allah'ı tekbirlerle anmanız⁴⁵ ve ona karşı görevinizi yerine getirmeniz içindir.” (Bakara 2/185)

“Bunlar, sayıyı tamamlamanız içindir” ifadesi, hasta ve yolculara tanınmış bir ayrıcalığı gösteriyor. Allah, oruçla ilgili ikramını bu iki sınıftan başkasına yapmamıştır.

Ebû Hureyre, Allah'ın Elçisi'nin (s.a.v) şöyle dediğini rivayet eder: “Allah'ın verdiği ruhsat olmadan Ramazan'da bir gün oruç yiyen kişi bir yıl oruç tutsa bile borcunu ödeyemez.”⁴⁶

Âyet ve hadis açık olsa da mezhepler, bir delile dayanma ihtiyacı duymadan Ramazan'da özürsüz olarak oruç tutmayan birinin onu kaza etmesinin farz olduğunda ittifak ederler⁴⁷. Bununla da yetinmez, Ebû Hureyre'den gelen aşağıdaki rivayete dayanarak Ramazan günü, kadının cinsel organından ilişkiye giren erkeğe keffâret gerektiğinde de ittifak ederler.⁴⁸

“Bir kişi, Allah'ın Elçisi'ne (s.a.v) geldi ve “Ben bittim!” dedi. Neyin var? deyince: ‘Ramazan'da eşimle ilişkiye girdim’ dedi. ‘Bir esir bulabilir misin?’ dedi; ‘Hayır!’ dedi. ‘İki ay aralıksız oruç tutabilir misin?’ diye sordu, ‘Hayır!’ dedi. ‘Çaresiz durumdaki 60 kişiyi doyurabilir misin?’ diye sordu; o yine: ‘Hayır!’ dedi. O sırada Ensar'dan bir kişi, içinde hurma olan bir küfe getirdi. ‘Bunu götür, sadaka olarak dağıt!’ dedi. ‘Benden ihtiyaçlı birine mi ey Allah'ın Elçisi! Seni gerçeklerle gönderene yemin edirim ki, buranın iki kara taşı arasında bizden ihtiyaçlı bir aile yoktur.’ dedi. ‘Git onu ailene yedir’ dedi.”⁴⁹

45 Bunlar bayram tekbirleridir. Nebî'miz, Ramazan ve Kurban Bayramlarında, eşlerini ve kızlarını namaz kılınan yere çıkarır, bütün kadınların gelmelerini de emrederdi. (Buhari, lydeyn 15, 20, Hayz 23, Salât 2, Hacc 81; Müslim, lydeyn 10-890) Bayram namazları, bu tekbirler için kılınır. (Ayrıca Bkz. Hac 22/37)

46 Buhârî, Savm, 29.

47 İbn Kudâme Cemâlüddîn Yûsuf b. Hasen el-Makdisî (909/1503), el-Muğni, c. III, s. 51, Dar'ul-fikr, Beyrut, 1405 h.

48 el-Muğni, c. III, s. 58.

49 Buhârî, Savm, 30.

Bu rivayete göre Nebî'miz, soru soran kişiye bir görev yüklememiş; aksine onu ödüllendirmiştir! Mezhepler âyetleri esas alıp, Nebî'mizden geldiği söylenen rivayetleri âyetler ışığında değerlendirselerdi bu olayın oruç bozma ile değil, zihâr keffâreti ile ilgili olduğunu görürlerdi. Zihâr, kişinin eşine “sen bana annemin sırtı gibisin” diyerek cinsel yönden onu annesi konumuna sokmasıdır. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

الَّذِينَ يَظَاهِرُونَ مِنْكُمْ مِنْ نِسَائِهِمْ مَا هُنَّ أُمَّهَاتِهِمْ إِنْ أُمَّهَاتُهُمْ إِلَّا اللَّائِي وَلَدْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنْكَرًا مِنَ الْقَوْلِ وَزُورًا وَإِنَّ اللَّهَ لَعَفُوفٌ غَفُورٌ . وَالَّذِينَ يَظَاهِرُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا ذَلِكَ تَوْعُظُونَ بِهِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ . فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فِإِطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِينًا ذَلِكَ لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ

“İçinizden, eşleriyle zihâr yapanların eşleri, onların anaları değildir. Anaları, sadece kendilerini doğuranlardır. Onlar kesinlikle, çirkin ve yalan sözler söylüyorlar. Ama Allah, kusurları görmez ve çokça bağışlar.

Eşleriyle zihâr yaptıktan sonra sözünden dönenler, onlarla ilişkiye girmeden önce bir boynu büküğü / esiri özgürlüğüne kavuşturmalıdırlar. Bu size verilen öğüttür. Allah yaptıklarınızın iç yüzünü bilir. Esir bulamayan, eşiyile birleşmeden önce peş peşe iki ay oruç tutmalıdır. Buna gücü yetmeyen altmış miskini/çaresizi doyurur. İşte bu, Allah'a ve elçisine inanıp güvenmeniz içindir. Bunlar Allah'ın koyduğu sınırlardır; bunları görmezden gelenlere (kafirlere) acıklı bir azap vardır.” (Mucâdele 58/2-4)

Eğer mezhepler, oruç keffâretine delil aldıkları rivayeti, olayı yaşayan kişiden dinleselerdi onun zihâr keffâreti ile ilgili olduğunu, net bir şekilde görürlerdi. Rivayet şöyledir:

Süleyman b. Yesâr, Seleme b. Sahr'ın⁵⁰ şu sözünü rivayet etmiştir: “Kadınlar beni, kimseyi etkilemedikleri kadar etkilerler. Ramazan geldi eşimle, suçlu sayılaca-

50 Ravi bu kişinin İbn'ul-Alâ el-Beyâdî olduğunu söyler.

ğım bir iş yapmaktan korktum ve Ramazan bitene kadar onunla zihâr yaptım. Bir gece bana ikramda bulunurken bir yerleri açıldı, dayanamayıp üstüne atladım. Sabah olunca halkımın yanına çıktım, durumu haber verdim ve 'Allah'ın Elçisi'ne birlikte gidelim' dedim. 'Hayır, val-lahi!' dediler. Nebî'ye (s.a.v) ben gittim, durumu anlattım. 'Bunu yapan sen misin Seleme?' dedi. İki kere: 'Evet o, benim ey Allah'ın Elçisi, sen Allah'ın sana gösterdiği gibi hükmünü ver, ben sabrederim' dedim.

- Bir boynu büküğü (esiri) hürriyetine kavuştu?" dedi.

Boynumun üstüne vurarak "Seni gerçeklerle gönderene yemin ederim ki bundan başka egemen olduğum bir boyun yok!" dedim.

- İki ay aralıksız oruç tut. dedi.

Başıma gelen oruçtan gelmedi mi? dedim.

- O zaman bir vesk⁵¹ hurmayı miskin/çaresiz kalmış altmış kişiye paylaştı! dedi.

- Seni gerçek bilgilerle gönderene yemin ederim ki aç acına sabahladık, yiyecek bir şeyimiz yok, dedim.

- Züreyk oğullarının sadakalarından /zekâtından sorumlu kişiye git, sana zekâtı versin, bir vesk hurmayı altmış miskine/çaresize paylaştı, artanı da sen ve ailen yeyin! dedi.

Halkıma döndüm dedim ki: "Sizin yanınızda sıkıntı ve çözümsüzlük bulmuştum ama Nebî'mizin yanında hoş-görü ve güzel bir çözüm buldum. Size sadaka vermeme emretti."⁵²

Bu rivayet hem oruç hem de zihârla ilgili âyetlere tam uymaktadır. Ramazan gecelerinde karı-koca ilişkisinin haram olduğu dönemde Seleme b. Sahr eşiyle ilişkiye girmekten korktuğu için zihâr yaparak kendini engellemeye çalışmış ama başaramamıştır. Olanları Nebî'mize anlatınca onun: "O sen misin Seleme?" demesi, Seleme'nin de: "Evet o, benim!" demesi, Bakara 187. âyetteki şu hükmün inmesine sebep olan kişilerden birinin Seleme olduğunu gösterir:

"Oruç gecelerinde kadınlarınıza cinsel arzu ile yaklaşmak size helal kılındı. Onlar sizin için bir elbise, siz de onlar için bir elbisesiniz. Allah kendinize ihanet ettiğinizi bildi de yüzünüze baktı ve sizi affetti. Artık onlarla birleşebilirsiniz."

Zihârî erkek yaptığı için Seleme'nin eşine bir sorumluluk yüklenmemiştir. Olayı bizzat yaşayanın anlattığı bu rivayet ile âyetler arasında tam bir uyum varken mezheplerin, orucun kazası ve keffâreti konusunda sınırları aşmaları kabul edilebilir değildir.

b. Adetli Kadına Orucun Yasaklanması

İlgili âyetlere göre oruç, yeme, içme ve cinsel ilişki-den uzak durmaktır. Adet ve lohusalık kanamasının bunlarla bir ilgisi olmadığı halde mezhepler, adetli ve lohusa olan bir kadının oruç tutamayacağı konusunda şöyle demişlerdir: "Adetli veya lohusa kadınlar Ramazan'da oruçlarını yer daha sonra kaza ederler. Tutarlarsa oruçları geçersiz olur."⁵³

Halbuki Allah Teâlâ, oruç konusunda hiç kimseye yasak koymamış, tutmama ruhsatı verdiği hasta ve yolcularla ilgili olarak da şöyle buyurmuştur:

"Bilseniz (hasta veya yolcu iken de) oruç tutmanız sizin için daha iyidir." (Bakara 2/184)

Adetli ve lohusa kadınlarla ilgili âyetler de şöyledir:

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذَى فَأَعْتَرِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهُرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ . نَسَاؤُكُمْ حَزَّتْ لَكُمْ فَأَتُوا حَزَّتْكُمْ أَنَّى شِئْتُمْ وَقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ وَأَتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ مُلَاقُوهُ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ

"Sana kadınlardaki adet ve lohusalık kanamalarını⁵⁴ soruyorlar. De ki: "O bir sıkıntıdır." Kanama devam ederken onları rahat bırakın, temizleninceye kadar da yaklaşmayın. (Adet kanı kesilip) Tertemiz olduklarında onlara Allah'ın size buyurduğu yerden varın.⁵⁵ Allah tevbe edenleri (hatasından dönenleri) sever, temizlenenleri de sever.

53 el-Muğni, c. III, s. 83.

54 Arap dilinde yeni doğum yapmış kadına da hayızlı dendiği için (Mekâyîs'ul-luğa) el-mahid (المحيض), hem adet hem lohusalık anlamına gelir.

55 Dölyatağından yaklaşın, "Allah'ın sizin için yazacağını (çocuk sahibi olmayı) isteyin." (Bakara 2/187)

51 Vesk, altmış sa' yani 62400 dirhem ağırlığındadır. (Ömer Nasuhi BİLMEN, Kamus, c. IV, s. 126 paragraf 228.) Şer'i dirhem 2.975 gr. olduğu için bir vesk 185 kilo 640 gr. olur. 60'a bölünürse kişi başına 3 kilo 100 gr. hurma düşer. Bu da yiyeceği olmayanı bir gün doyurur.

52 Ahmed b. Hanbel, 4/37.

Kadınlarınız sizin için ekim yeridir. Ekim yerinize hoşunuza giden şekilde varın,⁵⁶ kendiniz için ön hazırlık yapın. Allah'a karşı yanlış yapmaktan sakının ve O'nun karşısına çıkacağınızı bilin. Bunu inananlara müjdele.⁵⁷ (Bakara 2/222-223)

Nebî'miz, bu âyetlerin hükmünü şöyle özetlemiştir: "Cinsel ilişki dışında her şey yapabilirsiniz."⁵⁸

Mezhepler âyetleri ve onlarla tam uyum içinde olan hadisi terk etmişler ve hiçbir geçerliliği olmayan şu rivayete dayanmışlardır: Muâze şöyle demiştir:

"Aişe'ye bir soru sordum, dedim ki: 'Adetli kadın neden orucu kaza eder de namazı kaza etmez?' 'Sen Harûrâ-lı⁵⁹ mısın?' dedi: 'Hayır! Harûrâlı değilim ama soru soruyorum' deyince şöyle dedi: "Bizim başımıza bu olay gelince orucu kaza etmemiz emredilir ama namazı kaza etmemiz emredilmezdi."⁶⁰

İnsanları yanıltan kaza (قضی) kelimesidir. Bu kelime, Kur'an ve Sünnette ibadetler için kullanılmışsa eda yani ibadeti zamanında yapma anlamındadır. (فإذا قضيتم مناسككم) "Hac ibadetini tamamladığınızda" (Bakara 2/200) (فإذا قضيتم الصلاة) "Namazı kıldığınızda" (Nisâ 4/103) anlamındadır.⁶¹

Feyyûmî (öl. 770/1368-69⁶²) şöyle demiştir: "Alimler, ibadetlerde kazayı, vaktinin dışında yerine getirilen, edayı da vaktinde yerine getirilen için kullandılar. Bu, kelimenin sözlük anlamına aykırıdır ama iki vakti ayırmak için oluşturulmuş bir terimdir."⁶³

56 Ekim yeri, ürün alınan yerdir. Dölyatağından olmak şartıyla hoş giden şekilde ilişkiye girilebilir.

57 Elimizdeki Tevrat'a göre adetli ve lohusa kadın kirlidir, kanaması bitip üzerinden yedi gün geçmedikçe dokunduğu ve üstüne oturduğu her şey kirli olur. Ona veya onun dokunduğu şeylere dokunan da akşama kadar kirliliği kalır. Onunla cinsel ilişki haramdır. (Levililer 15/19-33).

58 Müslim, Hayız, 16 (302); Ebû Dâvûd, Tahâret, 258.

59 Harûrâ, Siffin savaşında Ali'den ayrılan Hâricîlerin toplandığı yerdir. (Bkz. Ethem Ruhi Fıglalı, "Hariciler", DİA, c. XVI, s.169-175.)

60 Müslim Hayız 67.

61 Kitab'ul-ayn, Tac'ul-Arus, Lisan'ul-Arab, es-Sihah, el- Misbah'ul-munir. قضی mad.

62 Diyanet Vakfı İslam Ansk. Feyyûmî md. İst. 1995.

63 Ahmed b. Muhammed el- Feyyûmî, el-Misbah'ul-Munir, Lübnan 2001, s. 519.

Kaza kelimesi ilgili olarak İbn Teymiye özetle şöyle der:

"Kaza (القضاء), Allah'ın ve Resulü'nün sözlerinde ibadeti vaktinde tam yapmayı ifade eder. Fakihlerden bir kısmı daha sonra kaza sözünü, vaktinin dışında yerine getirilen, eda sözünü ise vaktinde yerine getirilen ibadete has terimler haline getirdiler. Resulullah'ın sözünde böyle bir şey asla yoktur."⁶⁴

Aişe validemiz zamanında böyle bir terim olmadığı için o, "orucu kaza etmemiz emredilirdi" demişse sözünün tek anlamı şu olur: "Bizim başımıza bu olay gelince orucu tutmamız emredilir ama namazı kılmamız emredilmezdi."

Allah orucu bozan şeyleri; yeme, içme ve cinsel ilişki olarak belirledikten sonra şöyle denmiştir: "Bunlar Allah'ın koyduğu sınırlardır; onlara yaklaşmayın." (Bakara 2/187) Âdet kanının orucu bozduğunu söylemek sınırları aşmak olur.

Sünni - Şii bütün mezhepler, adetli kadının namaz kılamayacağı konusunda da ittifak etmişlerdir. Bunun için Aişe validemizden geldiği söylenen rivayetin "namazı kılmamız emredilmezdi." bölümü delil alınmaz. Çünkü namaz, kadın-erkek her müslümanın, en zor şartlarda bile yerine getirmesi gereken tek ibadettir.⁶⁵ Namazla ilgili tek yasak şudur. "Müminler! Sarhoşsanız, ne dediğinizi bilinceye kadar namaza yaklaşmayın." (Nisâ 4/43)

Âdet kanının abdesti bozduğunun delili de yoktur. Hanefiler "Akan her kandan dolayı abdest gerekir" şeklinde bir rivayete dayanarak kanın abdesti bozacağını söylemeler de bu rivayet, delil alınamayacak kadar zayıftır. Bunu, bir Hanefi fakih olan Zeylaî söylemiştir.⁶⁶

64 İbn Teymiye, Mecmuu Fetâvâ Teymiye 1. baskı, 1382 h. C. XII, s. 106.

65 Ayrıntılı bilgi şu linkte bulunabilir. <https://www.suleymaniyevakfi.org/kadin/adetli-kadinin-orucu-ve-namaz.html>

66 Abdullah b. Yusuf b. Muhammed ez-Zeylaî (öl:762 h.) Nasb'ur-Râye li-ehâis'il-Hidâye (Haşiyesi Buğyet'ul-Elmaî Fi Tahric'iz-Zeylaî ile birlikte) Tahkik Muhammed Avvâme, Beyrut 1997/1418, c. I, s. 37.

Elbiseye veya vücuda bulaşan herhangi bir pisliğin namaza mani olacağını delil de yoktur. Bütün bunlar mezheplerin, Allah'ın koyduğu sınırları aşmak için nasıl yarıştıklarını gösterir.

Sonuç

Tahrif yanlış öğredildiği için Müslümanlar, Kur'an'ın tahriften uzak olduğunu sanıyorlar. Halbuki onu tahrif etme faaliyeti, Nebî'miz hayatta iken münafık Yahudiler tarafından başlatıldı. Şu âyetler, onlardaki bu tavırları gösteriyor:

أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ. وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَا بِغَضِبِهِمْ إِلَى بَعْضِ قَالُوا أَتُحَدِّثُونَهُمْ بِمَا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ لِيُحَاجُّوكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ. أُولَئِكَ يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسْوُونَ وَمَا يُغْلِبُونَ

“Şimdi bunların (bu Yahudilerin) size inanıp güvenmelerini mi bekliyorsunuz? İçlerinden bir takımı Allah'ın sözünü (Kur'an'ı) dinler, akıllarına da yatar, sonra onu tahrif ederler /başka tarafa çekerler. Bunu bile bile yaparlar.

Allah'ın Kitabına inanıp güvenenlerle karşılaşınca ‘Biz ona inandık ve güvendik!’ derler. Birbirleriyle baş başa kalınca da şöyle derler: ‘Allah'ın size gösterdiği şeyi (Kur'an'ın doğruluğunu) onlara mı söylüyorsunuz? Sahibinizin (Rabbinizin) katında size karşı delil getirsinler diye, öyle mi? Hiç aklınızı çalıştırmaz mısınız?’⁶⁷

Bunlar bilmezler mi ki, Allah onların gizlediklerini de açığa vurduklarını da bilir.” (Bakara 2/75-77)

Kimi Yahudiler, tahrif konusunda ustadır, kelime oyunlarıyla Müslümanları kandırmaya çalışırlar. He-deflerinde Nebî'miz ve Kur'an vardır. Yaptıklarının özeti şu âyetlerdedir:

وَإِنَّ مِنْهُمْ لَفَرِيقًا يَلُؤُونَ بِالْكِتَابِ لِتَحْسَبُوهُ مِنَ الْكِتَابِ وَمَا هُوَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

“Ehl-i Kitaptan/kitaplarında uzman olanlardan bir takımı Kitap'tan okuyormuş gibi yapar ki onu

Kitap'tan sanasınız; ama Kitap'tan değildir. ‘Allah katındandır.’ derler; ama Allah katından değildir. Onlar, Allah'a karşı bile bile yalan söylerler.” (Âl-i İmrân 3/78)

Münafık Yahudilerin en büyük arzusu, Nebî'mizi, İsa aleyhisselam gibi ilah konumuna getirmektir. Onların bu çabalarını Allah Teâlâ bize, şöyle bildirmiştir:

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَصُدُّونَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ آمَنَ تَبِعُونَهَا عَوجًا وَأَنْتُمْ شُهَدَاءُ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ {99}

“De ki ‘Ey Ehl-i Kitap/kitaplarında uzman kişiler! İnanmış kimseleri neden Allah'ın yolundan uzaklaştırmaya çalışıyorsunuz? Neden siz gerçekliğine şahit olduğunuz halde o yolu çarpıtma⁶⁸ peşinde-siniz? Yaptığınız hiçbir şey, Allah'a gizli kalmaz.’” (Âl-i İmrân 3/99)

مَا كَانَ لِيُبَشِّرَ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّانِيِّينَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ.

“Allah'ın kendisine Kitap, Hikmet ve nebîlik verdiği kişilerden hiçbirinin, kalkıp da insanlara, ‘Allah'tan önce bana kul olun!’ deme hakkı yoktur. Onun diyeceği şudur: ‘Kitabı bilmenize⁶⁹ ve üzerinde çalışmanıza karşılık Rabbinizden (Sahibinizden) yana tavır koyan kimseler olun.’” (Âl-i İmrân 3/79)

Bu gizli oyunları gösteren âyetler Nebî'mizin şu sözü söylemesine sebep olmuştur: “Benden bir şey yazmayın. Kim benden, Kur'an dışında bir şey yazmışsa onu silsin. Sözlerimi anlatabilirsiniz, onda bir sakınca yoktur.”⁷⁰

Ebubekir ve Ömer döneminde bu yasak sürmüş ama daha sonra fesatçıların önü açılmıştır. Bunların çalışmaları bugün de devam etmektedir. En tehlikeli kişiler, ilim adamı ve din adamı görüntüsündeki münafıklardır. Bunlar, kendi iffiralarını, saygın kişilere mal

67 Bunlar, Muhammed aleyhisselamın son Nebî olduğunu biliyorlar ama kıskandıkları için kabul edemiyorlardı.

68 Avec veya ivec = عوج, eğilip bükülme anlamındadır. Dikili bir sırttaki gibi kolayca görülecek eğniğe avec = عوج denir. Düz bir alanda, düşünerek ve uzak görüşlülükle anlaşılabilir şekilde olan eğniğe de ivec denir. (Müfredat) Müslümanlara kurulmuş tuzaklardan kurtulmak ve yenilerine düşmemek için aklı iyi kullanmak ve Allah'ın Kitab'ına sıkı sarılmak gerekir.

69 Kelimenin kiraatlerinden yaygın olanı ta'lemune şeklinde olandır (Taberî). Meal, bu kiraate göre verilmiştir.

70 Müslim, Âdâb 32.

etmekte mahirdirler. Bunlar Muhammed aleyhisselamin nebiliğini öldürerek onu ilah konumuna getirmişlerdir. Tâbiînden Yahyâ b. Ebî Kesîr'in (ö. 129/747), şöyle dediği iddia edilir:

"Kitap ile ilgili son sözü Sünnet söyler ama Sünnet ile ilgili son sözü Kitap söylemez."

Müminlere düşen, şu âyeti iyi düşünerek hareket etmeleridir:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ تَطِيعُوا فَرِيقًا مِّنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ يَزُدُّكُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ كَافِرِينَ وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَأَنْتُمْ تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ آيَاتُ اللَّهِ وَفِيكُمْ رَسُولُهُ وَمَنْ يَعْتَصِم بِاللَّهِ

فَقَدْ هَدَىٰ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ .

"Size Allah'ın âyetleri okunurken ve Allah'ın gönderdiği resulü/ onun elçi olarak getirdikleri içinizdeyken nasıl olur da âyetleri görmezlikte direnirsiniz? Kim Allah'a (O'nun kitabına) sıkı sarılırsa kesin olarak doğru yola kabul edilir.

Ey inanıp güvenenler! Allah'a karşı yanlış yapmaktan nasıl sakınmak gerekiyorsa öyle sakının. Son nefesinize kadar Allah'a teslim olmaya devam edin!" (Â-i İmrân 3/101-102)

